

Els kurds, un altre poble s

Enguany fa deu anys de l'inici de la lluita armada d'una part del poble kurd de Turquia contra el règim d'Ankarà. El principal grup kurd enfrontat militarment a l'exèrcit turc és l'anomenat PKK (Partit dels Treballadors del Kurdistan), organització d'ideologia marxista que reivindica la creació d'un estat independent per al seu poble a la regió del sud-est d'Anatòlia. Al 1984 comptava únicament uns centenars de guerrillers i realitzava les seves operacions en un reduït territori del sud-est de Turquia. En el transcurs d'aquests deu anys el PKK s'ha convertit en un veritable exèrcit (segons diverses estimacions entre 15.000 i 30.000 homes) i ha ampliat el seu escenari d'actuació a pràcticament tota la meitat oriental de Turquia. Les exigències del PKK han augmentat d'una forma paral·lela a la seva potència militar. Inicialment reclamava un alt grau d'autonomia per a les regions de majoria kurda del sud-est de Turquia; ara únicament se satisfarà amb la independència total.

Durant aquesta dècada els successius governs turcs s'han oposat frontalment a tota negociació amb el PKK, que consideren simplement un grup terrorista que amenaça la integritat territorial de la República de Turquia fundada per Kemal Atatürk al 1923. Els dirigents turcs es neguen a reconèixer el fet diferencial kurd (oficialment no hi ha kurds sinó "turcs d'origen kurd") i asseveren que l'únic problema de la regió del sud-est d'Anatòlia és el subdesenvolupament econòmic. El president turc Turgut Özal havia mostrat una certa predisposició al compromís polític, però la seva mort sobtada (abril del 1993) segà aquests esforços. El PKK interrompé seguidament el seu breu alto-el-foc unilateral. El successor d'Özal a la presidència, Süleyman Demirel, i l'actual primera ministressa, Tansu Çiller, són partidaris d'una línia dura i s'estimen més que l'exèrcit miri d'acabar la revolta kurda al camp de batalla.

Els mètodes contundents emprats pels militars turcs en la repressió de l'açament kurd són testimoni de l'extrema virulència que ha adquirit el conflicte. Els 350.000 soldats turcs desplaçats a

El futur del Kurdistan passa per un canvi de la conjuntura internacional a l'Orient Mitjà. Els interessos geoestratègics del país converteixen els kurds en uns ostatges permanents.

les zones kurdes i els 50.000 civils armats i entrenats per l'exèrcit arrasaven pobles sencers i executen civils sospitosos de col·laborar amb el PKK. Amb tot, Ankarà és incapaç d'esclafar la rebel·lió. Igual com ocorria amb la guerra del Vietnam, els supervivents joves d'un poble delmat per les forces governamentals es converteixen en nous reclutes del PKK. Les penalitats econòmiques que passa la regió kurda de Turquia, a conseqüència de l'embargament internacional contra l'Iraq, contribueixen a incrementar el suport de la població al PKK. Les circumstàncies geogràfiques també beneficien els kurds. Un terreny muntanyós —com ho és el del sud-est d'Anatòlia— acostuma a afavorir la força guerrillera i a perjudicar l'exèrcit convencional. A més, les unitats kurdes utilitzen habitualment les zones frontereres de l'Iraq amb Turquia com a refugi per poder planificar incursions en territori turc, si bé els mateixos kurds iraquians, amb el suport d'Ankarà, expulsaren els guerrillers del PKK de la majoria d'aquestes bases al 1992.

Un dels principals promotors internacionals del PKK és Síria. Les autoritats d'aquest país reclamen a Turquia la devolució de la regió d'Alexandreta i donen suport a la causa kurda com a mesura de pressió. El campament d'entrenament militar més important del PKK és situat a la vall libanesa de la Bekaa, controlada per l'exèrcit siríà, i el líder de l'organització marxista kurda, Abdul-lah Öcalan, viu a l'exili a Damasc.

Alemanya, nou escenari del conflicte. Aquests darrers temps, el PKK ha obert en terres alemanyes un nou front en la seva guerra contra l'estat turc. Els cinc mil activistes d'aquest grup a la RFA han portat a terme atacs contra establiments comercials de propietat turca, s'han involucrat en batalles campals contra la policia i coaccionen habitualment els seus compatriotes a contribuir financièrement a la causa kurda.

A conseqüència de la manca de mà d'obra barata a la RFA, durant els anys 60 —època de gran creixement econòmic—, centenars de milers de ciutadans turcs hi emigraren a fi d'ocupar llocs de treball de

El PKK té entre 15.000 i 30.000 homes. Al 1984 comptava únicament amb uns centenars de guerrillers.

JORDI FAXAS

nse estat

poca qualificació. Actualment resideixen a Alemanya gairebé dos milions de turcs, dels quals 450.000 són kurds.

Membre de l'OTAN i candidata a ingressar a la Unió Europea, la laica i capitalista República de Turquia constitueix un valuós bastió pro-occidental contra l'amenaça que representa l'expansió del fonamentalisme islàmic i la inestabilitat de les ex-repúbliques soviètiques del Caucas. D'acord amb aquest plantejament, la cooperació entre Alemanya i Turquia és molt àmplia. Entre 1985 i 1991 el Govern alemany subministrà armament per valor de 3.600 milions de marcs al règim d'Ankarà. En agraïment per la seva participació en la coalició que derrotà l'Iraq en la guerra del Golf Pèrsic, el Govern alemany decidí de regalar a Turquia equipaments militars provinents de l'exèrcit de l'antiga RDA. Com a part d'aquests acords, Turquia es comprometé a no utilitzar el material bèl·lic germànic contra els guerrillers del PKK. Però malgrat les proves que demostren la presència de tancs BTR-60 de procedència alemanya als territoris kurds, Alemanya continua proveint components militars –des de fusells Kalàixnikov de l'antiga RDA fins a tancs Leopard 1– al seu soci atlàntic.

Els lligams econòmics entre Bonn i Ankarà són també estrets. Alemanya és el primer soci comercial de Turquia, i multinacionals teutones com Mercedes o Siemens han instal·lat centres de producció en aquests darrer país per aprofitar el seu baix nivell salarial.

Tenint en compte aquestes circumstàncies, no és gens sorprenent que el PKK hagi declarat la guerra també a l'estat alemany. La primera acció violenta d'una certa gravetat protagonitzada per aquest grup kurd en territori alemany consistí a ocupar durant unes hores –amb presa d'ostatges– diversos consolats turcs durant l'estiu del 1993. Quan militants del PKK destruïren tot de negocis turcs a Alemanya, en una operació coordinada a principi de novembre de l'any passat, el govern de Bonn decretà la il·legalització del PKK. La precària neutralitat alemanya en el conflicte civil turc s'acabava d'esmicolar. Coincidint amb la celebració del nou any kurd a mitjan març dotzenes d'activistes kurds tallaren el trànsit a l'autopista Munic-Stuttgart i s'enfrontaren a la policia en diverses poblacions. Arran d'aquests incidents i vist el desfici creixent de l'opinió pública alemanya davant la violència kurda, el canceller Kohl anuncià l'elaboració d'un estudi que conduís a la revisió de l'actual legislació sobre els estrangers per tal de facilitar l'expulsió dels militants kurds. D'acord

Vint-i-dos milions de kurds viuen en un territori esquarterat entre cinc estats. La fisonomia muntanyenca del país i el seu tarannà guerriller han salvat l'existència del poble kurd.

amb la llei actualment vigent, un estranger que resideixi legalment a Alemanya només en pot ser expulsat si comet un crim molt greu. Adhuc en aquest cas, l'extradició no pot ser portada a terme, si hi ha amenaça de pena de mort o de tortures al país d'origen. I les autoritats alemanyes han certificat la utilització, sobretot per l'exèrcit turc, de pràctiques contràries als drets humans.

Després dels esdeveniments del mes de març, el ministre de l'Interior, Manfred Kanther, ordenà el desplegament de diverses unitats –inclosa la policia antiterrorista GSG-9– en la lluita contra el PKK. Kanther també pretengué superar els obstacles jurídics relacionats amb les expulsions mitjançant l'obtenció d'un compromís escrit de les autoritats turques de no torturar o condemnar a mort els activistes kurds que els fossin lliurats.

L'oposició socialdemòcrata (SPD) no coincideix amb el govern del canceller Kohl quant a la manera de tractar la qüestió kurda. Quatre estats federats (*Länder*) governats per l'SPD han decidit d'aturar les repatriacions de ciutadans kurds als quals ha estat denegada la sol·licitud d'asil. Aquesta mesura ha estat fortament criticada pel Govern federal. Basant-se en una sentència recent d'un tribunal alemany, Bonn argumenta que els kurds només són perseguits a la part oriental de Turquia i que, en conseqüència, no corren perill si, després de ser expulsats, s'estableixen a les regions occidentals.

El subministrament d'armament alemany a Turquia constitueix un altre dels punts de l'actual polèmica sobre el problema kurd. Pressionat pels Verds i per organitzacions de defensa dels drets humans, el Govern federal decidí a principi d'abril de suspendre les exportacions de material bèl·lic a Turquia. Després d'analitzar les proves documentals relatives a la possible

utilització de l'armament alemany en la guerra contra els kurds, Bonn en va concloure que no es podia demostrar aquesta acusació i el dia 4 d'abril anunciava la represa de les trameses.

Un poble sense estat. Les hostilitats desencadenades pels militants del PKK a Alemanya durant aquests darrers mesos representen únicament un episodi més en la pugna secular del poble kurd per aconseguir una entitat política pròpia. 22 milions de kurds viuen als territoris de Turquia (12 milions), Iran (5 milions), Iraq (4 milions), Síria (1 milió) i Armènia (200.000). Al llarg dels segles, els kurds s'han destacat com uns temibles guerrers. A partir del 1515 i durant tres segles els kurds gaudiren d'un considerable nivell d'autonomia dintre l'Imperi Otomà, a canvi de proporcionar soldats al soldà. Els acords de pau signats després de la Primera Guerra Mundial preveien un alt grau d'autonomia política per als kurds (l'Imperi Otomà havia lluitat al bàndol alemany), però la revolució d'Atatürk del 1923 imposà el criteri de la unitat territorial del nou estat turc. El nou règim prohibí la llengua kurda i perseguí tota manifestació de la identitat nacional del poble que Atatürk anomenava despectivament *turcs de les muntanyes*.

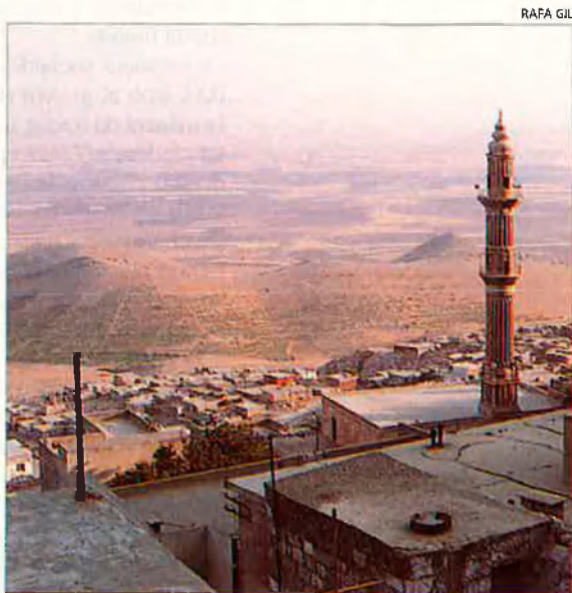
El primer estat kurd de la història existí efímerament al nord-oest de l'Iran al 1946, sota la protecció de l'URSS. Un cop retirades les tropes soviètiques, el xa esclafà l'intent de secessió kurda. Durant el període de la guerra freda, els kurds sovint esdevingueren un instrument que diverses potències regionals manipularen per tal d'afeblir algun règim enemic de l'Orient Mitjà.

El suport de l'Iran a la lluita des kurds iraquians contra el govern pro-soviàtic de Bagdad a principi dels anys 70 s'esvaí tan aviat com el xa aconseguí de resoldre d'una manera aventajosa una disputa territorial amb l'Iraq. Amb motius de la guerra irano-iraquià del 1980-88, tots dos països ajudaren els alçaments kurds en territori adversari com un mitjà per derrotar l'enemic.

Les reivindicacions del poble kurd tampoc no han rebut tradicionalment gaire ajut d'Occident. Els Estats Units i les altres potències occidentals han actuat a l'Orient Mitjà en funció dels seus interessos geoestratègics.

Saddam Hussein. A conseqüència de la guerra contra l'Iraq del 1990, el Govern nord-americà es decidí a utilitzar el cas kurd com un instrument per enderrocar el president iraquí. Aprofitant l'extrema debilitat dels exèrcits iraquians tot just acabada la guerra del Golf, i incitats per Washington, els kurds aconseguiren d'expulsar les tropes de Saddam Hussein del terç nord del país i establiren de facto un estat independent.

Els kurds han estat condemnats a la inexistència política. Però aspiren, encara, a un estat propi.

Per tal d'evitar el sorgiment d'una gran potència regional que pogués imposar la seva voluntat en el mercat del petroli, els Estats Units intentaren, després de la victòria de la revolució islàmica a l'Iran, de mantenir un equilibri de forces entre els principals països de la zona (Iran, Iraq i Síria). Volien impedir que algun d'aquests règims hostils a Washington adquirís una posició hegemònica a la regió. El suport a la lluita del poble kurd contra aquests governs hauria contribuït a desestabilitzar-los i a posar en perill la integritat territorial d'aquests estats. Únicament amb l'obligat replantejament d'aquesta política, a conseqüència de la guerra contra l'Iraq del 1990, el Govern nord-americà es decidí a utilitzar el cas kurd com un instrument per enderrocar Saddam Hussein. Aprofitant l'extrema debilitat dels exèrcits iraquians tot just acabada la guerra del Golf, i incitats per Washington, els kurds aconseguiren d'expulsar les tropes de Saddam Hussein del terç nord del país i establiren *de facto* un estat independent. Comptaren amb l'ajuda i protecció militar dels aliats. Quan Saddam provà de recuperar el control d'aquest territori, les Nacions Unides, a instància de les potències occidentals, hi obriren un pont aeri per subministrar ajuda humanitària als kurds i decretaren una zona d'exclusió aèria per a l'exèrcit iraquí sobre la regió kurda. Darrerament, l'exèrcit de Saddam Hussein orquestrà una campanya d'intimidació contra les organitzacions d'ajuda humanitària que treballen al Kurdistan iraquí.

Creixent inestabilitat política a Turquia. Mentre l'Iran, l'Iraq i Síria continuïn essent governats per règims dictatorials, serà molt difícil que els kurds puguin obtenir un marge d'autonomia a les regions on constitueixen la majoria de la població. Tanmateix, un període de convulsions polítiques –potser precipitat per la mort del president siríà Assad o la caiguda de Saddam Hussein– podria proporcionar una oportunitat per a alterar l'*status quo*.

Quant a Turquia, la desacceleració del creixement econòmic, la corrupció política i les profundes desigualtats socials i territorials resultants del *boom* dels anys 80 alimenten el creixement del fenomen islamista a Turquia i posen en perill el model de societat laica i occidentalitzada imperant des de la revolució d'Atatürk. Turquia podria veure's abocada a una etapa d'inestabilitat política que els kurds podrien aprofitar per imposar els seus objectius, fins i tot formant una aliança tàctica amb els islamistes.

En tot cas, els kurds, un poble al qual els avatars històrics i els interessos estratègics de les grans potències han condemnat a la inexistència política, continuarà lluitant en diversos fronts per poder aconseguir algun dia el seu somni: la creació de l'estat del Kurdistan.

Alexandre Muns